

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з науково-педагогічної та навчальної роботи

Тарас ПШЕНИЧНИЙ

2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Антропологія міста

галузь знань	03 Гуманітарні науки
напрямок підготовки	032 Історія та археологія
освітній рівень	другий (магістерський)
освітня програма	Етнологія
вид дисципліни	обов'язкова
	Форма навчання денна
	Навчальний рік 2021/2022
	Семестр 2
	Кількість кредитів ECTS 4
	Мова викладання, навчання та оцінювання українська
	Форма заключного контролю іспит

Викладач: Борисенко Мирослав Володимирович доктор історичних наук, професор кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 2021/2022 н.р. «27» 2021 р.

(підпис, ПІБ, дата)

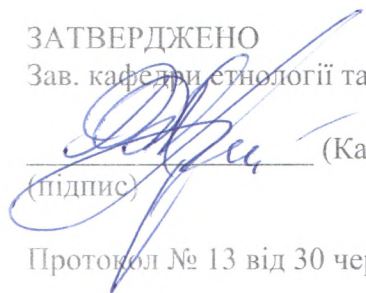
на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.

(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Борисенко Мирослав Володимирович доктор історичних наук, професор кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

(підпис) (Капелюшний В.П.)

Протокол № 13 від 30 червня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією історичного факультету

Протокол від № 7 від 26 серпня 2021 року.

Голова науково-методичної комісії
(підпис) (Терес Н.В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни зацікавити студентів-магістрів міською проблематикою, підвищити інтерес до урбаністичної історії, розглянути проблеми трансформації традиційної культури, визначити вплив процесів глобалізації та уніфікації на етнокультуру українського народу. Познайти студентів із головними досягненнями в світовій культурній антропології, надати знання про розвиток антропології в провідних країнах світу та наблизити стандарти викладання гуманітарних дисциплін до світової практики.

2. Попередні умови для опанування або вибору дисципліни:

Студент повинен знати:

- Студенти магістри мають вільно володіти фактологічним матеріалом з історії України. Добре знати хронологію найважливіших подій та періодизацію вітчизняної історії. Орієнтуватися у джерелах з історії України.
- Студенти повинні мати загальні уявлення про розвиток української культури – живопису, архітектури, театру образотворчого мистецтва.
- Також студенти повинні добре розумітися на побутово-обрядовій культурі українців.

Студент повинен вміти:

- самостійно складати питальники, фіксувати етнографічний матеріал засобами аудіо та відео зйомки в сучасному місті, спілкуватися із респондентом

3. Анотація навчальної дисципліни Ця дисципліна безпосередньо пов'язана з нормативними курсами «Історія України», «Українська етнологія», «Зарубіжна етнологія» та спрямована на формування у студентів комплексного уявлення про повсякденне життя міського населення в Україні та країнах зарубіжної Європи. Дисципліна вільного вибору студентів «Антропологія міста» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», які обрали спеціалізацію «етнологія». Під час курсу студенти познайомляться з історією становлення та розвитку науки, отримують знання про розвиток архітектури та містобудування, дізнаються, що таке «міський спосіб життя» та які його особливості.

4. Завдання (навчальні цілі) курсу надати широкі відомості студентам про трансформацію культури в умовах міського середовища, пояснити закономірності сучасного розвитку побуту та обрядової культури городян. Сформувати навички польових етнографічних досліджень в умовах сучасного урбанізованого середовища, розробити та випробувати нові моделі збору та аналізу етнографічного матеріалу. Адаптувати систему викладання гуманітарних дисциплін до потреб ринку та підвищити конкурентоздатність слухачів на ринку праці. В результаті вивчення дисципліни студента повинен *знати* історію становлення міської антропології в Україні та світі, володіти головними методологічними інструментами при роботі в «полі». Студенти повинні *володіти навичками* самостійно проводити етнографічні дослідження, використовуючи метод безпосереднього спостереження, опитування, анкетування також уміти самостійно складати питальники, розшифровувати інтерв'ю із респондентами, працювати з анкетами тощо.

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми та методи викладання	Методи оцінювання та пороговий критерій	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1	<i>Знати</i> сучасні тенденції у дослідженні міського простору в країнах Америки, Європи та України, зокрема.	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Контрольна робота (Тест)</i>	20%
1.2	<i>Знати</i> актуальні проблеми сучасної урбаністики.	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Реферат</i>	20%
2.1	<i>Вміти</i> систематизувати на аналізувати емпіричний матеріал отриманий в результаті наукових досліджень. Створювати бази даних.	<i>Лекція, семінар самостійна робота</i>	<i>Контрольна робота (Тест)</i>	10%
2.2	<i>Вміти</i> складати анкети та проводити опитування в Інтернеті та працювати онлайн	<i>Лекція, семінар самостійна робота</i>	<i>Усне опитування</i>	15%
3.1	<i>Комунікувати</i> з органами державної влади, місцевого самоврядування, та громадянським суспільством з метою аналізу та оцінки розвитку урбанізованого середовища	<i>Лекція самостійна робота</i>	<i>Реферат</i>	15%
4.1	<i>Проводити наукову експертизу</i> проектів із розвитку урбанізованого середовища	<i>Лекція самостійна робота</i>	<i>Іспит</i>	20%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2.	2.1	2.2	3.1.	4.1
Програмні результати навчання (назва)						
6. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.	+	+	+	+	+	+
14. Демонструвати вміння формулювати наукову проблему, робочі гіпотези, дослідницькі завдання та методи їх вирішення в предметному полі етнології.	+	+		+		
15. Вміти адаптувати результати наукових досліджень під час організації науково-дослідної роботи етнолога по збиранню та опрацюванню етнографічного матеріалу.				+		

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.3 – 11 балів/6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2, 1.4 – 11 балів/6 балів.
3. Реферат з тем ЗМ1: РН 2.5 – 4 бали/3 бали.
4. Реферат з тем ЗМ2: РН 2.6 – 4 бали/3 бали.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 2.1-2.2 – 15 балів/10 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 2.3-2.4 – 15 балів/10 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання – іспит.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання рефератів; бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (екзамену), а саме: за виконання запропонованих завдань.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5-9.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферати) і підсумкове оцінювання (екзамен).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1 Місто як предмет антропологічних досліджень			Змістовий модуль 2 Трансформація духовної культури міського населення в умовах глобалізації.			Іспит
30 заліковий бал (максимум)			30 залікових балів (максимум)			40 балів (максимум)
Самостійна робота (реферат)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (реферат)	Семінари	Модульний контроль	
5 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	5 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість отримати максимум 2 бали, а мінімальна оцінка складає 0,5 бала. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- Повна ґрунтовна відповідь, з використанням додаткових джерел, участь у дискусії та обговоренні, доповнення під час семінару 2 бала
- Логічне викладення матеріалу, наявність посилання на рекомендовані джерела у відповіді 1,5 бала;
- Доповнення, участь у дискусії 1 бал;
- Фрагментарні доповнення без посилання на джерело 0,5 бала.

Реферат студент подає викладачеві на останньому семінарі кожного Змістового модулю, зокрема Реферат 1 (остання декада березня) і Реферат 2 (остання декада квітня). Реферат зараховується тільки у випадку публічного захисту студентом. Тема реферату має відповідати інтересам та зацікавлень студента та загальній програмі самої дисципліни. Відповідно, тема реферату узгоджується із викладачем заздалегідь. Обов'язковими елементами реферату є план, список використаної літератури, короткий історіографічний огляд, додатки (ілюстрації, фото, карти, графіки тощо.) Презентація – наукове самостійне дослідження, що має бути представлене у вигляді чіткої файлу програми PowerPoint або суміжних програм. Зараховується тільки після публічної презентації на семінарському або додатковому занятті. Етнографічні дослідження проводяться самостійно студентом за місцем проживання, з метою зібрати необхідний емпіричний матеріал для написання курсових, дипломних або самостійних робіт. Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

- глибоке розкриття проблеми, опитування, фото-матеріали 4 бали;
- відсутні польові дослідження 3 бали;
- реферат суто компілятивного рівня 2 бали;
- відсутня позиція автора, компіляція відкритих джерел 1 бал.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестування, зокрема Контрольна робота 1 (остання декада березня) і Контрольна робота 2 (остання декада травня). Завдання з тестування містить 20 запитання, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Екзаменаційний білет містить чотири питання, кожне з яких оцінюється в 10 балів. Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, можливі окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	9-10
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання але допущені окремі помилки. Відсутні узагальнення, причино-наслідковий зв'язок.	7-8
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	6
Відповідь має значні помилки, або відсутня	0

Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). До іспиту допускається студент за умови здачі модульних контрольних робіт МК. **Рекомендований мінімум** для допуску до екзамену – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять.

Назва теми	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Місто як предмет антропологічних досліджень			
Вступ.	2		
Тема 1. Методологічні підходи вивчення міста крізь призму його повсякденності..	2	2	12
Тема 2. Соціально-демографічний вимір урбанізаційних процесів.	2	2	8
Тема 3. Предметно-побутове оточення людини в міському просторі.	2	4	12
Тема 4. Матеріальна основа побуту городян в ХХ ст..	2	1	8
<i>Модульна контрольна робота</i>		1	
Змістовий модуль 2. Трансформація духовної культури міського населення в умовах глобалізації.			
Тема 5. Образ міста в культурі.	2	2	8
Тема 6. Масова культура городян.	2	2	8
Тема 7. Світоглядні уявлення в урбанізованому світі.	2	2	8
Тема 8. Міський фольклор.	2	2	8
Тема 9. Обрядова культура городян.	2	1	8
<i>Модульна контрольна робота</i>		1	
ВСЬОГО	20	20	80

Загальний обсяг 120 год. В тому числі:
Лекції – 20 год.

Семінари – 20 год.
Самостійна робота – 80 год

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Блер Р. Прагматизм і плюралізм як рушії розвитку великого міста. К., 2010
2. Борисенко В. Сімейна обрядовість українців ХХ – початку ХХІ століття. – К., 2016.
3. Верменич Я. Простір у науці і Людина у науковому просторі (до 100-річчя академіка НАН України П. Т. Тронька). – Київ, 2015.
4. Винайдення традиції / За ред. Е. Госбаума та Т. Рейнджера; пер. з англ. – К., 2005.
5. Прато Д., Пардо І. Урбаністична антропологія / пер.: Т. Полек та Ю. Лазаренко. Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій. – 2016. – № 1. URL: <http://mics.org.ua/journal/index.php/mics/issue/view/1/1%282016%29>
6. Савченко Л., Тахтаулова М. Базові характеристики комплексного історичного дослідження топоніміки українського міста // Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій. – 2019. – № 6. URL: http://mics.org.ua/journal/index.php/mics/issue/view/6/6_2019
7. Чорний Д. М. Харків як об'єкт урбаністичних студій: контексти, підсумки, нові орієнтири // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Сер. «Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки». – 2018. – Вип. 26.

Додаткові:

1. Буйських Ю. Міфологічні уявлення в повсякденному житті сучасних українців: теоретико-методологічні аспекти вивчення // НТЕ. 2012. - №6.
2. Борисенко В. Вірування у повсякденному житті українців на початку ХХІ століття // Етнічна історія народів Європи. – 20003. – Вип.15.
3. Гаврилюк Н. Традиції і звичаї як система спадкоємності культурної трансмісії (засади та досвід вивчення) // НТЕ. – 2010. - №3.
4. Гвоздевич С. Трансформація традиційної сімейної обрядовості українців // Народознавчі Зошити. – 2008 - №1-2.
5. Гримич М. Етнопсихологічні константи українців. – К., 2000.
6. Ніколенко В. Гастрономічна культура: Феномен соціологічної інтерпретації /Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – К., 2006.
7. Єжи Васілевські Пролемі етнологіа із глобалізацією: чи в неї вірити, як її досліджувати, як про неї говорити? // Народознавчі зошити. – 2011. - №3.
8. Заглада Н. В справі дослідження міської людности // Записки Етнографічного Товариства. – К., 1925. – Кн. I.
9. Ігнатенко І. «Народна релігія» та «теорія двовіря» у світлі сучасних етнографічних досліджень // Етнічна історія народів Європи. – 2008. – №27.
10. Тєвікова О. Обрядовість населення України періоду хрущовської відлиги // Вісник історичного факультету запорізького національного університету. – 2012. – Вип. 34.
11. Пітюренко Ю.І. Розвиток міст і міське розселення в Українській РСР. – К.: Наукова думка, 1972.
12. Пономарьов А.П. Сучасна сім'я і сімейний побут робітників Донбасу. – К.: Наукова думка, 1978.

13. Прігарін О. У пошуках матеріальної основи: Історіографічні колізії етнографії сучасності // Ейдос. – Вип.6. – 2011/2012 – С.192–203.
14. Харчишин О. Традиційні звичаї та міські розваги українців Львова у ХХ ст. // НЗ – 2006. – №5–6.
15. Чебан О. Обереги в практиці обживання сучасного міського житла (на матеріалах одеських квартир) // НТЕ. – 2012. – №3.
16. Українське суспільство в умовах радянського ладу: Повсякденний вимір. – навч. посібник. – Переяслав-Хмельницький, 2014.